

WYKORZYSTANIE BADAŃ NAD DNA W MEDYCYNIE

Medycyna rozwija się z dnia na dzień. Dzieje się to dzięki badaniom, dzięki którym możemy poznawać nowe organizmy i substancje oraz badać ich wpływ na organizm człowieka czy to jak się rozwijają. Przykładem ważnych badań nad DNA organizmów, które można wykorzystać w leczeniu, są odkrywanie genomu wirusa **SARS-CoV-2**, który pokonał barierę genetyczną i atakuje ludzi w XXI wieku. Koronawirus rozwijałby się znacznie szybciej i byłby dla nas groźniejszy, gdyby nie to, że dzięki poznaniu jego informacji genetycznej wiemy jakie leki mogą go pokonać i naukowcy w laboratoriach mogą pracować nad szczepionką.

SARS-CoV-2 → łuskowiec → człowiek

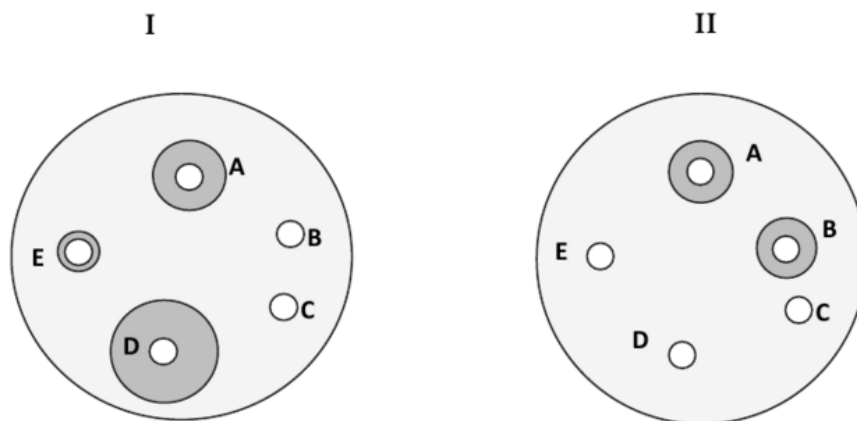
Dzięki badaniom nad DNA naukowcy odkryli, że pośrednikiem w przeniesieniu wirusa mógł być łuskowiec, ponieważ 99% jego materiału genetycznego zgadza się z DNA koronawirusa.

Ale w medycynie badania nad DNA wykorzystuje się również w wielu innych ciekawych dziedzinach. Choroby genetyczne mogą być dziedziczone zgodnie z zasadami odkrytymi przez Grzegorza Mendla, dlatego wiedząc, że rodzice lub jedno z nich jest chore lub ktoś ma w rodzinie chorą osobę, można oszacować prawdopodobieństwo przekazania wadliwej cechy potomstwu.

Dotychczas najlepiej poznano geny przyczyniające się do powstawania niektórych **nowotworów**. Osoby, które w rodzinie miały przypadki raka mogą przeprowadzić bezpłatne badania w poradniach genetycznych i dowiedzieć się, jakie jest w ich przypadku prawdopodobieństwo rozwoju nowotworu. Sam fakt posiadania zmutowanych genów nie oznacza, że ich właściciel na pewno zapadnie na daną chorobę. Wiedza o zagrożeniu pozwala jednak zmniejszyć ryzyko zachorowania.

Inną chorobą, którą możemy poznać i zmniejszyć skutki jej działania dzięki badaniom nad DNA jest **mukowiscydoza**. To najczęstsza choroba genetyczna wśród rdzennych Europejczyków. Nosicielem zmutowanego genu jest co 25 Polak, a choruje 1 na 2,5 tysiąca noworodków. Choroba pojawia się, gdy dziecko otrzyma od obojga rodziców zmutowany **gen CFTR**, zlokalizowany na chromosomie 7. Opisano aż 600 różnych mutacji w tym genie, dlatego mukowiscydoza może mieć przebieg ciężki lub łagodny. Zanim poznano jej przyczyny, dzieci z mukowiscydozą umierały w 1 roku życia z powodu m.in. niewydolności układu oddechowego. Obecnie chorzy osiągają dorosłość, choć żyją krócej niż wynosi średnia wieku dla populacji, ale dzięki badaniom nad DNA udaje się to osiągnąć.

W produkcji **leków** ogromne zastosowanie znajduje inżynieria genetyczna. Dzięki niej można na przykład wyprodukować insulinę potrzebną ludziom chorym na cukrzycę lub **antybiotyki**. Grzyby i bakterie produkują naturalne antybiotyki, aby walczyć z konkurencyjnymi sąsiadami. Naukowcy badają genomy bakterii i poszukują w nich genów kodujących nowe, nieznanne jeszcze nauce substancje bakteriobójcze. Dzięki temu możemy, za pomocą biotechnologii, tworzyć białka, które opóźniają wzrost i rozwój bakterii, które atakują człowieka.

Na rysunku widoczne są szczepy tej samej bakterii, jednak od rodzaju szczepu takiej bakterii zależy jej odporność na antybiotyki. (rys.: arkusz maturalny z biologii rozszerzonej 2015, czerwiec)

Insulina była pierwszym lekiem wytworzonym metodami inżynierii genetycznej. Obecnie do produkcji insuliny wykorzystuje się pałeczki okrężnicy którym wszczepia się gen ludzkiej insuliny. Hodowle bakteryjne syntetyzują ludzką insulinę, którą następnie oczyszcza się i wykorzystuje do produkcji leków.

Warto również wspomnieć o **przeszczepach**. Dzięki badaniom genomów choćby krwi, możemy wyróżnić jej grupy i dzięki temu uzupełniać ją pacjentowi, który jest wykrwawiony na przykład podczas operacji lub w efekcie wypadku. Badając tkanki można zrobić przeszczep narządów.

Komórki macierzyste charakteryzują się zdolnością do podziałów i przekształcania się w inne typy komórek. Krew pępowinowa, która jest źródłem komórek macierzystych, może zostać pobrana po porodzie i przechowywana nawet kilkadziesiąt lat, a w razie wystąpienia takich chorób, jak anemie złośliwe, białaczki czy zaburzenia odporności, może być użyta do autotransplantacji. Metodę leczenia za pomocą komórek macierzystych (własnych pacjenta lub obcych) określa się mianem **terapii komórkowej**.

Jak widać znaczenie badań nad DNA w medycynie jest ogromne i bardzo ważne, znajduje zastosowanie w codzienności, w produkcji leków, w ratowaniu życia człowieka. Bez tych badań leczenie ludzi na wiele chorób byłoby po prostu niemożliwe. Nauka rozwija się szybko i będzie rozwijać się dalej, poznamy kolejne nowe sposoby leczenia i ciekawostki ze świata medycyny.

Dominik Koćwin klasa 1k

bibliografia: www.epodreczniki.pl, www.e-biotechnologia.pl, www.who.int, www.cke.gov.pl,